

Leerlijn in de basisschool - participatie leerlingen

Een school werkt reeds meerdere jaren met zijn leerlingen rond participatie. De school is van oordeel dat participatie een centraal onderdeel is van én een noodzakelijke voorwaarde vormt voor educatie voor duurzame ontwikkeling.

Vanaf het eerste leerjaar nemen de leerlingen meer en meer verantwoordelijkheid op. In het begin kunnen de leerlingen meebeslissen over de keuze van de werkvormen. Naarmate ze ouder worden, krijgen ze meer verantwoordelijkheid zoals het bepalen van de centrale vraag of het thema. In het zesde leerjaar tenslotte kunnen de leerlingen meebeslissen over verschillende onderwijsgerelateerde onderwerpen, met inbegrip van projectthema's, werkvormen, de keuze van acties en evaluatie.

Ook het opstellen van regels vormt een belangrijk deel bij de leerlijn participatie. Regels werden vastgelegd op basis van dialoog en onderhandeling. De verhoudingen zijn transparant en duidelijk zodat de leerlingen weten wanneer ze invloed kunnen uitoefenen en wanneer niet.

Evaluatie van initiatieven rond EDO op schoolniveau – curriculum, beleid en ouders als partners

Na twee jaar werken aan educatie voor duurzame ontwikkeling, vroegen de leerkrachten van een middenschool om zich eens te mogen bezinnen over de doelstellingen en de methoden van hun onderwijspraktijk: de leerlingen beschouwden leren voor duurzame ontwikkeling als een nieuwe verplichting, hadden er weinig belangstelling voor en voelden zich weinig betrokken bij de voorgestelde thema's. De leerkrachten wilden graag weten wat de barrières zijn of welke fouten er zijn gemaakt. Zij vroegen daarom mensen die werkzaam zijn op het vlak van EDO om een vergadering te leiden.

Als eerste stap werd de leraars gevraagd om na te denken over de toekomst in plaats van over het verleden. Wat wenste men eigenlijk te bereiken? Welke waren de meer belangrijke 'lange termijn' doelen van hun eigen onderwijs voor duurzame ontwikkeling? Op basis van deze doelen begon men na te denken over het 'hoe', over de methoden en inhoud die gebruikt kunnen worden om deze doelen te bereiken.

Gedurende dit proces kwamen zij tot het inzicht dat op vele gebieden hun onderwijs voor duurzame ontwikkeling eerder als een proces van kennisoverdracht kon worden beschouwd dan als een ondersteuning om de leerlingen te helpen hun kritisch en creatief denken te verbeteren. Het resultaat was een gevoel van frustratie voor de leerlingen die met veel te grote problemen werden geconfronteerd die bovendien veel te ver van hun dagelijks leven waren verwijderd.

De leerkrachten besloten daarom om hun onderwijspraktijken te herzien en uit te kijken naar nieuwe benaderingen. Zij gingen een soort van 'indicatoren' gebruiken die door elke leraar zouden worden toegepast bij de planning van elk vak, project of initiatief in de school. De indicatoren waren op een behoorlijk abstract niveau geformuleerd. De leerkrachten besloten daarom om regelmatig te vergaderen om het 'praktijkvoorbeeld' vast te stellen dat nodig is om elk criterium te beschrijven en te vergelijken.

Het eerste 'voorbeeld' dat opdook had te maken met het criterium 'participatie': de beslissingen rond de indicatoren waren genomen zonder de leerlingen en de ouders bij het proces te betrekken. Met de hulp van een externe partner planden zij initiatieven om ook leerlingen en ouders te betrekken in de oefening om een plan op stellen voor een betere school die 'toekomstgericht' is en die oog heeft voor duurzame ontwikkeling.

Het was een lang proces maar op het einde van het schooljaar had de school een reeks van indicatoren geformuleerd die een beschrijving geven van een onderwijsbenadering, van soorten van activiteiten en van de rol die de school in de gemeenschap kan vervullen gericht op leren voor duurzame ontwikkeling. De indicatoren waren erg expliciet opgesteld en geschreven als een soort van 'School Handvest voor Duurzame Ontwikkeling', goedgekeurd door de schoolraad. Eén van de indicatoren in het handvest luidde 'betrokken zijn bij onderzoek', wat inhield dat men gegevens in verband met de vernieuwing en de ontwikkeling van het onderwijs zou verzamelen en bespreken in gemengde groepen, waarin ouders, leerlingen, leraren en directieleden waren vertegenwoordigd.

Wereldburgerschapseducatie – een whole school benadering

Neil, coördinator voor wereldburgerschapseducatie (WBE) op de middelbare school, is al 19 jaar leraar. Vanaf het begin van zijn carrière is hij ervan overtuigd dat wederzijds respectvolle relaties zeer belangrijk zijn in de klas. "Toen ik op 23 begon, sprak ik niet over rechten in de klas omdat ik toen de taal niet had. Ik zei: 'We moeten elkaar respecteren. Ik schreeuw niet tegen jou en jij schreeuwt niet tegen mij. In plaats daarvan gaan we in gesprek. 'Het was de enige 'regel' die ik had.'" Neil vond dat wereldburgerschapseducatie waardevol kon zijn voor de school en paste in de visie van de school. Hij kon niet voorzien welke effecten dit zou hebben op inclusie, diversiteit en empathie binnen de school.

"Tijdens het proces vonden we hiaten in onze curricula.

Kinderen en jongeren waren zich niet bewust van hun rechten. De relaties, hoewel goed, waren niet uitstekend. We ontdekten dat als je een LGBTQI-jongere was, je misschien niet het gevoel had dat je goed vertegenwoordigd was en hoewel we een leerlingenraad hadden, waren er helaas leerlingen die vonden dat er niet naar hun stem werd geluisterd. "

"Voordat we een werk maakten van WBE, wanneer leerlingen posters ophingen die ingingen tegen homofobie, werd hen vaak gezegd ze te verwijderen omdat ze 'te boos' waren. Maar nadat we inzetten op WBE, konden studenten zeggen: 'Waarom vraag je ons posters te verwijderen die de diversiteit op onze school vieren?' Jongeren hebben het recht om hun mening te uiten. Het gaf leerlingen de nodige taal.'

"Toen we het hadden over delen van naaktfoto's op social media en de impact daarvan op jonge vrouwen, zeiden meisjes dat ze campagne wilden voeren voor genderrespect en gelijkheid op school. Meisjes mochten toen geen broeken dragen als deel van het uniform. Ze voerden hierrond campagne. Toen de meisjes ingingen op de aspecten van gendergelijkheid en ze daarvoor de taal hadden, werd het moeilijk voor de directie om dit niet toe te staan."

"Relaties zijn beter omdat jonge mensen het gevoel hebben dat ze kunnen zeggen wat ze denken. Niet op een manier waarop ze volwassenen uitdagen, maar op basis van het feit dat ze weten wat hun rechten zijn. Rechten geven ook volwassenen een taal om daar adequaat op te reageren. "Door het respecteren van rechten hebben we ook antisociaal gedrag kunnen aanpakken. Dus als een leraar bijvoorbeeld een gesprek heeft over bepaalde gedragsproblemen, zou hij niet zeggen 'je kunt je niet zo gedragen', dan zou hij zeggen 'je gedrag heeft invloed op de rechten van andere leerlingen en het in die context [van rechten] plaatsen. "Scholen kunnen misschien bang zijn dat het hele fundament waarop ze zijn gebaseerd afbrokkelt, zegt Neil. "Dat ze plotseling hun uniformbeleid moeten veranderen, of dat ze hun gedrag moeten veranderen. Onze ervaring is dat dat niet is wat er gebeurt. "Je hoeft niet alles te ontmantelen, maar je hebt wel een verantwoordelijkheid tegenover jonge mensen om hen te versterken, om hun mensenrechten als toekomstige leiders te bevorderen. Het gaat erom ervoor te zorgen dat jongeren met een vaak bevoorrechte achtergrond weten dat aan veel van hun rechten is voldaan en dat ze meer globaal en lokaal moeten kijken om dat te begrijpen. En als dat intern leidt tot een beter begrip van diversiteit, van minderheidsgroepen op school die vonden dat ze niet goed vertegenwoordigd waren, is dat ook niet erg!"

Whole school benadering van een leersituatie in de omgeving van de school – verkeersveiligheid rond de school

De school bevindt zich aan een druk kruispunt. Veel ouders brengen de kinderen met de wagen naar de school. Ouders en kinderen die te voet of met de fiets komen voelen zich niet zo veilig in deze omgeving. De situatie wordt steeds minder aangenaam, omdat steeds meer ouders er voor kiezen de kinderen met de auto te brengen. De leerlingenraad brengt dit agendapunt ter sprake en er wordt besloten om vanuit verschillende vakken de situatie te onderzoeken. De verschillende stakeholders worden in kaart gebracht (ouders die met de fiets en de auto komen, gemeentebestuur, schoolbestuur, Netwerk Duurzame Mobiliteit, enz.). De leerlingen in de verschillende klassen bespreken wie welk deel van het onderzoek zal opnemen. Leerlingen stellen bevragingen op en brengen de situatie in kaart. Ze onderzoeken de barrières, waarden en normen van de verschillende belanghebbenden, waaronder zichzelf. Op basis hiervan wordt een eerste schoolconferentie (samen met de stakeholders) samengebracht. De situatie wordt geschetst door de leerlingen en iedereen denkt constructief mee over mogelijke acties en aanpakken waarbij rekening gehouden wordt met de verschillende noden (leerlingen die niet met de fiets of te voet kunnen komen, ouders die niet de tijd hebben om leerlingen met de fiets te brengen, enz.). Er worden verschillende ideeën democratisch geselecteerd die verder uitgewerkt worden in de verschillende klassen. Het zesde leerjaar zal bv. overleggen met het stadsbestuur over de aanleg van verkeersdrempels in de straat. Het vijfde leerjaar onderzoekt de mogelijkheid van fietspoolen zodat leerlingen waarvan de ouders niet de tijd hebben, kunnen meefietsen met andere ouders. Het vierde leerjaar gaat in dialoog met de schoolcoördinatie over het verplaatsen van de fietstoegang naar een minder drukke weg. Ze betrekken hierbij ook de kleuters, die inspraak krijgen over de inrichting van deze nieuwe toegang, enz. Regelmatig worden schoolbreed de tussentijdse resultaten besproken en op het einde van het jaar volgt een evaluatie samen met de leerlingen en de stakeholders over de (tussentijdse) resultaten en het proces dat ze samen doorlopen hebben.

uw 10op10-spandoek – copyright provincie Antwerpen